

Nr 307.

Av herr **Svedman m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 221, angående anvisande å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 av medel för utrustning för central torpedverkstad m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 221 har förslag framlagts om anslag för uppförande av varmbadnrättning och gymnastiksal m. m. vid Gotlands kustartillerikår. Undertecknade anse, att för kustartillerikårens förläggning i Fårösund behov förefinnes jämväl av en byggnad av nedan angivet slag.

Från såväl försvarets som den kulturella folkuppfostrans synpunkt är det viktigt, att värnpliktige å avlägsna garnisonsorter beredas möjlighet att värdigt och nyttigt använda sin fritid. För detta ändamål måste lämpliga lokaler ställas till deras förfogande. Bland rikets permanenta försvarsanläggningar äro uppenbarligen Gotlands bland de mer avlägsna och isolerade. Kustartilleriets förläggning vid Fårösund (K. A. 3) å Gotlands nordspets är belägen 5,6 mil norr om Visby och c:a 2 mil från närmaste järnvägsstation. Dit i avsevärd omfattning förlagt manskap är helt hänvisat till sig självt och sina lokala resurser och har större behov än andra grupper av värnpliktige att å förlägningsorten få tillgång till lämpliga fritidslokaler.

Fårösunds lilla samhälle saknar alla möjligheter att tillgodose ett sådant behov. Inga byggnader finnas, lämpliga att hyra eller inreda. Privat byggnadsverksamhet ligger nere. Varken bostadsvåningar eller andra lokaler finnas att uppbringa. Bortsett från en biograf äger orten ingen offentlig lokal. Bunge församling, inom vilken Fårösund är beläget, saknar också varje möjlighet att på fri väg anskaffa sådan. Inom Gotland med dess fåtaliga befolkning kan över huvud icke på frivillighetens väg denna fråga lösas.

Därest med allmänna medel ett soldathem å Fårösund kommer till stånd, innebär detta samtidigt en möjlighet att neutralisera arbetslösheten inom byggnadsfacket. För närvarande äro 60 % av de organiserade byggnadsarbetarna å Gotland arbetslösa.

Bunge kommun har frikostigt bevisat sitt intresse för åstadkommandet av ett soldathem genom att kostnadsfritt ställa mark till förfogande. Detta tomtområde ligger i omedelbar närhet till K. A. 3:s kasernområde, tjänligt för manskapet, som på frigångspermission passerar detsamma, och med utmärkt belägenhet för nödig kontroll från K. A. 3:s chef. Tjänstgörande chefen har vitsordat såväl det utomordentliga behovet av ett soldathem som det fördelaktiga läget av den skänkta tomten.

Ett soldathem å Fårösund har en uppgift icke allenast gent emot värnpliktiga tillhörande Kustartilleriet. Även Flygets och Flottans i Fårösund förlagda personal kan betjänas av detsamma. Av denna anledning måste hemmets belägenhet utanför K. A. 3:s kasernområde anses värdefull.

I viss mån kan soldathemmet också bliva till gagn och glädje för olika inom norra försvarsområdet å Gotland — men utanför Fårösund — belägna förläggningar av artilleri och infanteri. Dessa ha inom viss radie Fårösund till centrum och fritidsort.

Man måste beakta, att ifrågavarande önskemål icke är ett internt eller uteslutande gotlandsintresse. De värnpliktiga, som vistas å Fårösund, äro i stor utsträckning fastlännningar. Dessa känna isoleringen ute på Gotlands nordspets dubbelt. De äro i stort behov av sådana fritidslokaler, där det kan givas dem något av hemkänsla, värdig förströelse, studiemöjlighet, kulturell gemenskap och uppbyggande andakt. Man torde kunna utgå från att varje anordning och ansträngning att tillgodose detta behov därför tillika är en rättvisa även mot de provinser och de många fastlandshem, vilkas ungdomar skickas till Gotland i värnpliktstjänst.

Som av närslutna ritningar¹⁾ framgår, skall soldathemmet avse en verksamhet med tredubbel syftning. Det vill bereda utrymme för de ungas sällskapliga samvaro i en hemliknande och värdig miljö. För detta ändamål upptaga ritningarna ett sällskapsrum med kafé och tillhörande ekonomilokaler. Det vill vidare bereda en fredad tillflyktsort för dem, som önska begagna sin fritid till enskilda studier eller studiecirkelarbeta. Härför iordningställes särskilt studie-, bok- och skrivrum samt arbets- eller klubbtrum i källarvåningen. Soldathemmet vill också för det tredje skapa en möjlighet att samla de värnpliktiga till föredrag, ungdomsandakter, konserter och gemensam underhållning. Detta möjliggöres genom en större sal med plats för c:a 200 personer. I källarvåningen inrymmes dessutom, jämte normal-skyddsrum, förvaringsrum för de värnpliktigas civila persedlar, toaletterum m. m.

Den av arkitekt G. Holmdahl såsom en förberedande utredning av ärendet utförda förslagsritningen omfattar även en bostad å 2 rum och kök för hemmets föreståndare. Det torde nämligen icke med säkerhet kunna uppbringas annan bostad i samhället åt denne. Värdet av hans ständiga närvaro i hemmet är också uppenbar.

Å arkitektens materialförteckning omnämnd pastorsbostad ingår däremot icke i byggnadsplanen. Marinpastorn å Fårösund är samtidigt kyrkoadjunkt i Rute pastorat. Hans bostadsbehov är i denna sista egenskap på annat sätt tillgodosett.

Ovan angivna lokalutrymmen torde få anses outhärliga, om soldathemmet skall svara mot sitt syfte. Genom användande av annat byggnadsmaterial kan möjligen något förbilligande åstadkommas. Detta medför emel-

¹⁾ Ej bilagda motionen.

lertid motsvarande ökning i underhållskostnad. Genom att beskära utrymmena och borttaga skyddsrum och persedelförvaring etc. kan också tänkas en nedpressad kostnadsram. Dessa lokaler äro dock en sådan förmån för hemmets gäster, att det icke kan anses rådligt att utesluta dylika utrymmen för att icke själva ändamålet skall förfelas.

Vid utredning av byggnadskostnaden har arkitekten begagnat sig av beräkningar av byggnadsfirmor såväl å fastlandet som å Gotland.

Soldathemmet å Fårösund är avsett att drivas på samma sätt och efter samma linjer som på andra ställen, där sådana finnas. Det förtjänar erinras, att statsmakterna redan tidigare funnit sig föranlåtna att, på liknande sätt som här avses för Fårösund, ingripa för åstadkommande av soldathem på ödsligt belägna orter.

Betonas må också, att en soldathemsverksamhet å Fårösund förenar försvarsintresse, andligt beredskapsarbete och ett gott hems trevnad och kultur på ett sätt, som icke kan ske vare sig genom rent privata anordningar eller genom anordningar inom militärförläggningarnas egen ram och egna gränser. Vikten av att sådant arbete utan dröjsmål möjliggöres å Fårösund har vitsordats av landshövdingen i Gotlands län, militärbefälhavaren å Gotland samt av biskopen i Visby stift.

I den militära organisationen för Fårösund har inrymts personella anordningar för tillgodoseende av det frivilliga andliga och intellektuella arbetet bland de värnpliktiga. Ett fullföljande av denna tanke nödvändiggör, att det också ställes till förfogande lämpliga lokaler och yttre arbetsmöjligheter. Den verksamhet som här avses — såväl den sociala, den kulturella som den andligt religiösa — är angelägen för att inifrån stärka försvaret.

All nutida erfarenhet pekar på att andra ansträngningar och uppoffringar kunna vara förgäves, därest icke den inre och andliga fronten hålles obruten, nedrivande krafter motarbetas och ersättas med något positivt samt ungdomens andliga styrka och spänstighet verksamt stödes.

Med hänvisning till ovanstående och i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 221 hemställes,

att riksdagen för uppförande av soldathemsbyggnad i Fårösund måtte bevilja erforderligt anslag.

Stockholm den 20 maj 1941.

Gust. Svedman.

Th. Gardell.

K. F. Söderdahl.

